

Denk verticaal!

Onze huizen worden groter, maar onze tuinen steeds kleiner. En dus komen er meer inventieve methodes om ons van elke grasspriet te laten genieten.

door Bert Bukman
foto's Fedor van der Valk

h

Het begon allemaal met een slordigheid van een anonieme bouwvakker, in het najaar van 1999. Hij zaaide een afvoerpijp iets te kort af, metselde er een muurtje omheen en ging weer iets anders doen. We betrokken het huis in de zomer van 2000. Er werden kinderen geboren, ze groeiden er op, het huis was getuige van tal van andere *life events*, en ondertussen begon die onzichtbare afvoerpijp achter het muurtje te lekken, jaar na jaar druppelde het water van de wasmachine en de douche de grond in, onder het parket, dat steeds meer wonderlijke bubbels begon te vertonen. Tot de afvoer het op een dag begaf en de hele vloer blank kwam te staan. Dat was een mooi moment om de kleine woonkamer uit te bouwen. Aldus geschiedde.

De verbouwing werd een succes. Maar ons minuscule stadstuintje was nog kleiner geworden dan het al was, en dat zinde ons niet. We belden een tuinarchitect die zijn vrouw in een blad had zien staan. Ze kwam langs, het klikte, en het wonder geschiedde: Margreet Post ontwierp een tuin die mischien wel groter leek dan de vorige. Zonder dat je helemaal betegeld was, zoals je steeds vaker ziet bij tweeverdieners met weinig tijd.

'Er zijn een paar basisprincipes,' zegt Post als ik haar nog eens opzoek. 'Belangrijk bij een

kleine tuin is dat je er diepte in brengt. In juli geval heb ik het groen direct tegen het huis laten beginnen. Het terras bevindt zich nu midden in de tuin, en ook dat is prettig, want dan zit je aan tafel tussen het groen.'

De tuinmeubelen zijn groot. 'Het is net als bij een kleine woonkamer,' zegt Post, 'als je daar een kleine bank in zet, wordt hij nog kleiner.'

Keuzes durven maken, daar komt het op neer. 'Beperk je in het aantal planten. Met drie of vier gezichtsbepalende soorten op verschillende plekken creëer je rust en ruimte. Wel is het verstandig voor verschillende bloeitijden te kiezen, zodat je een groot deel van het jaar kleur hebt in je tuin. Een paar wintergroene planten zijn eveneens aan te raden, zoals klimop, hamboe of lavendel. Hortensia's zijn ook een goede keus. Die uitgebloeide bollen geven een prachtig wintersilhouet.'

Schuttingen en lele boompjes

Wij wonen aan de rand van de binnenstad, in zo'n verdichtingsbuurtje dat je steeds vaker ziet. Waar ooit laboratoria stonden van de diversiteit, een paar honderd meter in het vierkant, zijn 250 woningen neergezet, en veel individuele buitenruimte is er dan natuurlijk niet bij. Maar niet alleen bij nieuwbouwwoningen in en rond de binnensteden worden de tuinen steeds kleiner; voor de vintsewijken geldt hetzelfde. Nederland groeit dicht, niet alleen in het westen maar ook bij de knooppunten rond de grotere provinciesteden in het oosten en zuiden van het land. Iedereen wil een 'grondgebonden woning', zoals ste-

String gardens: links de hanggeranium, rechts de gerbera

Hangende tuinen

De Amsterdammer Fedor van der Valk is de bedenker van de *string gardens*: hangende planten en kleine bomen, die met wortel en al op het terras bungelen, en zelfs aan het plafond van de woonkamer te bevestigen zijn (www.stringgardens.com). Het assortiment bestaat onder meer uit klaproos, aardbei, zonnebloem, lelie, Oost-Indische kers en zelfs paardenbloem. Voor belangstellenden: de hangende tuinen van Fedor van der Valk hebben een fanpagina op Facebook (www.facebook.com/pages/stringgardens/279501074538).

denbouwers dat noemen, en het liefst zo ruim mogelijk. Ook dat gaat ten koste van de tuin. Als Margreet Post door zo'n nieuwbouwwijk rijdt, vallen haar de schuttingen en de lele boompjes op. Niet doen, vindt ze. 'Durf een flinke boom te planten. Een bolcatalpa of bolacacia, met een uiteindelijke hoogte van 3,5 meter, is een aardig begin. Maar bomen tot een meter of zes, of zelfs tien, als je tuin iets groter is, kunnen ook heel goed. Bomen met een smalle kruin, dan houd je genoeg zon over voor jezelf en voor de buren.'

Haar ideaal is dat bewoners in een straat of een buurt samen nadenken over wat ze met de beplanting willen bereiken. 'Blauwe re-

ngen op een aantal verschillende plekken, dat geeft een krachtig effect. Dezelfde bomen in verschillende tuinen, of bomen die goed bij elkaar passen; ook mooi. Overleg met je buren en probeer uit te zoeken hoe je het gemeenschappelijk kunt aanpakken. Als dat lukt, profiteert iedereen ervan.'

Maagdenpalm, vrouwenmantel

Zo'n gemeenschappelijk project, maar dan op vier meter hoogte, bevindt zich in Utrecht. Boven een supermarkt in de Merelstraat ontwierp Marc van der Zwet van Copijn Tuin- en Landschapsarchitecten een daktuin voor de appartementen eromheen. Met zijn beuken-

hagen, grasveld, borders en zitbankjes lijkt het wel een echt stadspark. 'Doordat we samenwerken met de architect konden we een stevige constructie maken,' zegt de ontwerper. 'Dat is ideaal, want zo was een bodemlaag van meer dan dertig centimeter mogelijk. We konden er zelfs een paar bomen kwijt. Bij een bestaand dak zijn de constructie en de dakbedekking niet altijd berekend op een daktuin. De kans dat de boel een keer instort, is dan niet denkbeeldig.'

De klimatologische omstandigheden van de daktuin stellen diverse eisen aan de beplanting. Weliswaar is er een beregeningsinstallatie aangebracht, waardoor uitdroging wordt voorkomen, maar toch staan er vooral planten die tegen een stootje kunnen. 'Kattenkruid, maagdenpalm, vrouwenmantel, herfstanemoon en natuurlijk de beukenhagen; dat zijn allemaal soorten die wel wat kunnen hebben, en dus geschikt zijn voor een daktuin of een dakterras. Zo'n keuze scheelt trouwens ook in het onderhoud, vaak een wens van de gebruikers.' Al met al is het ontwerp van de daktuin eenvoudig, benadrukt Marr van der Zwet. 'Deze tuin moet het niet hebben van een ingewikkelde opzet, maar van de plek. Hier kunnen de bewoners elkaar ontmoeten, hun kinderen laten spelen of in de zon liggen.'

Lavagruis

Wie in een biobehuizen woont maar echt over geen meter buitenruimte beschikt, kan

kiezen voor een verticale tuin. Meester van dat genre is de Fransman Patrick Blanc. Zijn vaak imposante *murs végétaux* vinden navolging in tal van landen, al moet daarbij worden gezegd dat hij voornamelijk bedrijven en vermogende particulieren tot zijn klantenkring rekent, want de ontwerpen zijn nogal prijzig. Dat hangt onder meer samen met een inventief bemestings- en bevoelingsstelsel, dat de eigenaar veel werk uit handen neemt.

Trendwatcher Lidewij Edelkoort bespeurt in de verticale tuinen de contouren van een nieuw tijdperk. In haar boek *Greening Perspectives 2010*, waarin ze een duurzame toekomst voorziet, roemt ze deze tuinen als een ecologische oplossing voor een gezonder leven. 'Groen waarborgt natuurlijke zuurstofproductie, CO₂-omzetting, fijnstofafvang, een gezonder leefmilieu en een betere gebouwisolatie.'

Ook voor wie alleen maar over een terras beschikt, is er hoop. Tuinarchitect Bart Haverkamp maakt in Antwerpen furore als ontwerper van daktuinen. De vele lofts in de stad vragen daarom, zegt hij. 'Dat zijn vaak grote ruimten die er prachtig uitzien en smaakvol worden ingericht. Maar als je naar buiten kijkt, zie je zwarte daken, verveerde lichtkoepels, verwaarloosde muren en andere narij-

Vinr; anemoon, helleborus, kievitsbloem en blauwe lies

heid. Met een mooie daktuin is het meteen een stuk aangenamer in zo'n loft.'

Probleem is ook hier het gewicht. In oude huizen is de constructie meestal van hout. De draagkracht daarvan is gering, vaak niet meer dan tweehonderd kilo per vierkante meter. Toch biedt ook dat mogelijkheden. Uiteraard voor allerlei planten in potten, maar ook voor iets wat op een heuse bonder lijkt.

Haverkamp: 'Potgrond is niet geschikt, want dat klikt te veel in. Maar lavagruis is een goed alternatief. De meeste planten gedijen daar geweldig in. Voor zuurminnende planten is het minder geschikt, maar dat kun je goed compenseren met een laagje turf. Laatst hebben we zo midden in de stad een prachtig ontwerp gemaakt met de uitstraling van een chique vil-

laktuin in het Gooi. Met rododendrons en al.' Maak gebruik van de mogelijkheden die de omgeving biedt, adviseert de Vlaamse tuinarchitect. 'Denk verticaal als je weinig ruimte hebt. Muren die grenzen aan je terras kun je met klimplanten bedekken. Klimop uiteraard, maar wingerd, klimaardbei en druif zijn eveneens prachtig. Ik woon zelf op de tweede verdieping van een oud herenhuis. Op de begane grond hebben we vijftien jaar geleden een paar tegels weggehaald en een blauwe regen geplant. Die hebben we langs een staaldrainage naar boven geleid, de stam is inmiddels vijftien centimeter dik. Het kost niets, en een belangrijk voordeel: je hoeft 'm geen water te geven.'

Heel sociaal

Bart Haverkamp stipt hier een interessant punt aan, want zelf water geven blijkt voor

veel stadsbewoners een geweldig probleem. Je bent een weekend weg, je hebt een relatiecrisis, en voor je het weet ligt het hele terras op apegapen. De oplossing: een beregeningsinstallatie. Het liefst met een regenmeter en wat software die de hoeveelheid water aanpast aan de omstandigheden, want anders verdrinkt de hele boel weer. Haverkamp: 'Een professionele installatie begint bij vijftienhonderd euro, maar is het geld meer dan waard.'

De gemeente Antwerpen geeft subsidie voor de aanleg van een daktuin. Nastrevenswaardig, meent Haverkamp. 'Daktuinen zijn goed voor een stad. Het hemelwater wordt minder snel afgevoerd, waardoor de riolering niet overbelast raakt als het een keer flink regent. De ecologie is erbij gebaat, want zo'n daktuin trekt allerlei insecten aan, bijen die honing komen halen en vogels die de insecten weer eten. En tot slot: je doet je buren een groot plezier, want zij hebben iets moois om op uit te kijken. Een daktuin is dus eigenlijk heel sociaal. Daar mag je als overheid best een kleine financiële bijdrage aan leveren.'

Weekendje weg, relatiecrisis, en je hele terras ligt op apegapen